

تاریخچه و عملکرد صنعت لیزینگ در ایران

لیزینگ در ایران، همزمان با رواج آن در اقتصاد کشورهای آسیایی و آمریکای لاتین، در اواسط دهه ۱۹۷۰ پدیدار شد. سال ۱۹۷۵ را می توان سال آغاز فعالیت این صنعت در ایران دانست. فرانسویان اولین پایه گذاران این صنعت در ایران بوده اند. در سال ۱۹۷۵ با همکاری و مشارکت موسسه سوسیته جنرال فرانسه و بانک اعتبارات ایران وقت و همچنین بعضی سرمایه داران خصوصی، اولین شرکت لیزینگ در ایران با نام لیزینگ ایران تاسیس شد. دو سال بعد دومین شرکت نیز با مشارکت فرانسویان و چند بانک داخلی، به نام شرکت آریا لیزینگ که در حال حاضر لیزینگ صنعت و معدن نامیده می شود راه اندازی شد.

در قانون عملیات بانکی بدون ربا مصوب دی ماه ۱۳۶۲ لیزینگ تحت عنوان اجاره به شرط تملیک که نوعی از عملیات لیزینگ مالی است، مشروعیت یافت و دستورالعمل های اجرایی آن تدوین و ابلاغ شد.

محدود شدن عملیات لیزینگ به وجود تنها دو شرکت فوق و عدم امکان گسترش و رونق آن تا سال ۱۳۷۳ ادامه داشت. در سال ۱۳۷۰ اولین شرکت خصوصی به نام پارس لیزینگ تاسیس گردید، ولی این شرکت عملاً عملیات خود را از سال ۱۳۷۳ آغاز نمود و در سال ۱۳۷۸ دومین شرکت خصوصی لیزینگ ایجاد و در سال ۱۳۷۹ حدود دوازده شرکت در زمینه لیزینگ فعالیت می نمودند، آمار موجود نشان می دهد تا پایان سال ۱۳۸۰ تعداد ۱۵ شرکت لیزینگ وابسته به شرکت های دولتی و خصوصی، خودروسازها، نظام بانکی و صاحبان صنایع تشکیل شد، اما از سال ۸۲ روند تاسیس این گونه شرکت ها اوج گرفت به طوری که در این سال ۲۸ شرکت لیزینگ تاسیس و وارد چرخه فعالیت اقتصاد ایران شد. در سال ۸۳ تعداد شرکت های لیزینگ از مرز ۱۴۰ شرکت فراتر رفت که این نکته نشان دهنده استقبال فراوان فعالان اقتصادی از این نوع سرمایه گذاری است.

جهش شدید و تحول محسوس در این صنعت، پس از ۲۵ سال محدودیت از نیمه دوم سال ۱۳۷۹ اتفاق افتاد و شرکتهای لیزینگ یکی پس از دیگری وارد بازار شدند، شرکتهای خودروسازی و تعدادی از صاحبان صنایع و افراد مطلع و با تجربه از پیشگامان این تحول بودند.

در حال حاضر ۵۰ شرکت در ایران دارای مجوز فعالیت از بانک مرکزی می باشند. بر اساس آخرین صورتهای مالی صنعت لیزینگ ایران که توسط انجمن ملی لیزینگ و برپایه ی اطلاعات مالی سال ۱۴۰۱ مربوط به ۲۹ شرکت فعال در این صنعت منتشر شده است مجموع سرمایه ایشان در سال مالی ۱۴۰۱، ۴۲،۵۳۱ میلیارد ریال می باشد و توانسته اند با پرداخت تسهیلاتی بالغ بر ۱۳۳،۴۳۶ میلیارد ریال مبلغ ۱۹،۷۰۷ میلیارد ریال سود خالص و مبلغ ۱۷،۳۳۳ میلیارد ریال سود عملیاتی را محقق نمایند.

بدلیل وجود محدودیتهای قانونی حاکم بر صنعت لیزینگ در ایران و همچنین عدم آشنایی نهادهای نظارتی با این صنعت شرکتهای فعال در این حوزه نتوانسته اند به جایگاه واقعی خود در بازار تشکیل سرمایه دست یابند و لذا می توان گفت سهم این صنعت در اقتصاد کشور بسیار ناچیز است . از مهمترین چالشهای این صنعت ، محدودیت های موجود برای تامین منابع مالی مورد نیاز و همچنین وجود نرخ دستوری برای عملیات لیزینگ می باشد ، لیزینگ ها موظفند تسهیلات خود را با نرخى تنها سه واحد بالاتر از نرخ تسهیلات بانكى ارائه نمایند حال آنکه بخشى از منابع مورد نیاز خود را از سیستم بانكى تامین می نمایند و اگر هزینه های سر بار ، حقوقی و همچنین معوقات احتمالی فعالین این صنعت را مدنظر قرار دهیم به طور واضح مشهود است که ادامه عملیات با این نرخ برای شرکتهای لیزینگ دشوار می باشد . این دو عامل می توانند بر حجم عملیات شرکت ها و همچنین سودآوری و حاشیه سود ایشان اثر گذار باشد .

از جمله دیگر مواردی که کارائی صنعت لیزینگ را در ایران کاهش داده و مانع از تاثیرگذاری آن بر رشد صنایع و اقتصاد جامعه گردیده و درصد نفوذ آن را در رشد اقتصاد کشور پایین نگه داشته است محدود کردن چارچوب عملیات فعالین این صنعت در قالب دو عقد اجاره به شرط تملیک و فروش اقساطی و منع قانونی پیاده سازی لیزینگ عملیاتی می باشد. همچنین می توان به نقش پر رنگ تکنولوژی در رشد صنعت لیزینگ در دنیا اشاره نمود ، متأسفانه در ایران صنعت لیزینگ نتوانسته همگام با تکنولوژی حرکت نماید و همین مسئله سبب شده تا شرکت های قسطی فروش و فین تک ها به توانند بخشی از بازار صنعت لیزینگ را به خود تخصیص دهند لذا یکی از مسائلی که می تواند به رشد صنعت کمک نماید راه اندازی لیزینگ الکترونیک می باشد .

لذا تحول در نحوه نگرش مسئولین و نهادهای ناظر می تواند سبب بالا رفتن کارائی این صنعت شود و لازمه آن همت جمعی فعالین و پیشکسوتان این صنعت می باشد امید است با انجام مطالعات و پژوهش های تخصصی بر نحوه عملکرد فعالین این صنعت در دنیا و الگو برداری از دانش حاکم بر فعالیت این صنعت در کشورهای توسعه یافته و بومی سازی آن در ایران به رشد و توسعه آن کمک نماییم .